

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-
ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO
12/2013 vp**

Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta 2013

Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta EMU:n sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamisesta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä kesäkuuta 2013 lähettäessään valtioneuvoston selonteon EU-politiikasta 2013 (VNS 6/2013 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi suureen valiokuntaan samalla päättänyt, että muut erikoisvaliokunnat voivat halutessaan antaa lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Suuri valiokunta on 16 päivänä lokakuuta 2013 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen komission tiedonannosta EMU:n sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamisesta (E 126/2013 vp) työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Liisa Heinonen, työ- ja elinkeinoministeriö

- apulaisosastopäällikkö Carin Lindqvist-Virtanen, hallitussihteeri Anne Vänskä ja neuvotteleva virkamies Eeva Raevara, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Kalle Kekomäki, sisäasiainministeriö
- pääsihteeri Hannele Varsa, tasa-arvoasiain neuvottelukunta
- johtaja Marianne Muona, FinUnions
- varatuomari Minna Etu-Seppälä, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- Sari Essayah, Euroopan parlamentin jäsen
- Liisa Jaakonsaari, Euroopan parlamentin jäsen
- Anneli Jäätteenmäki, Euroopan parlamentin jäsen
- Sirpa Pietikäinen, Euroopan parlamentin jäsen
- professori Niklas Bruun.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on käsitellyt valtioneuvoston selontekoa EU-politiikasta oman toimialansa osalta ja keskittyy lausunnossaan erityisesti siihen, miten työelämän kehittämiseen ja tasa-arvon edistämiseen liittyvät arvot ja tavoitteet näkyvät Suomen EU-politiikan linjauksissa. Valiokunta on käsitellyt samassa yhteydessä valtioneuvoston selvityksen (E 126/2013 vp) komission tiedonannosta, joka koskee EMU:n sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamista.

Taloudellinen ja sosiaalinen arvoyhteisö

Selonteon mukaan Suomi tukee tiiviimpää yhdentymistä silloin, kun se tapahtuu tavalla, jonka jäsenmaat ja kansalaiset kokevat tarpeelliseksi, reiluksi ja oikeudenmukaiseksi. EU:n tulee olla tasapainoisella tavalla taloudellinen ja sosiaalinen arvoyhteisö.

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta pitää tavoitetta EU:n kehittämisestä tasapainoisella tavalla taloudelliseksi ja sosiaalseksi arvoyhteiseksi tärkeänä ja valiokunnan sektorin kannalta keskeisenä.

Valiokunta korostaa taloudellisten näkökohtien huomioon ottamisen tärkeyttä, jotta niin unionin kuin jäsenmaidenkin pyrkimykset työttömyyden ja köyhyyden vähentämiseksi voivat onnistua. Valiokunta pitää tärkeänä, että unionin alueen kilpailukykyä ja työllistämisedellytyksistä huolehditaan maailmanlaajuisen toimintaympäristön muuttuessa yhä haasteellisemmaksi.

Valiokunta katsoo, että Euroopan unioni perustuu taloudelliseen yhdentymiseen ja kilpailukyvyn sekä työllisyyden vahvistamisella tulee olla vahva asema unionin päätöksenteossa. Kannustava sosiaalinen ulottuvuus vahvistaa kilpailukykyä, ei vaaranna sitä. Hyvä taloudenpito ja

sosiaalinen ulottuvuus eivät ole ristiriitaisia, vaan toisiaan tukevia asioita.

Valiokunta painottaa, että EU:n kehittäminen tasapainoisella tavalla taloudelliseksi ja sosiaalseksi arvoyhteiseksi edellyttää sosiaalisen ulottuvuuden merkittävää vahvistamista. Valiokunta pitää ongelmallisena, että selontekoon ei juurikaan sisälly esityksiä sellaisiksi konkreettisiksi tavoitteiksi ja toimenpiteiksi, joilla Suomi pyrkisi edistämään sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamista.

EMU:n sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamista koskeva tiedonanto

Komissio esittää tiedonannossaan aloitteita työllisyyden ja sosiaalisen tilanteen seurannan tehostamiseksi ja politiikkakoordinaation vahvistamiseksi, solidaarisuuden ja työvoiman liikkuvuuden edistämiseksi sekä sosiaalisen vuoropuhelun vahvistamiseksi. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan komission tiedonannosta ja korostaa seuraavia näkökohtia.

Valiokunta pitää tärkeänä työllisyys- ja sosiaalipoliittisten näkökohtien parempaa huomioonottamista talouspoliittisessa päätöksenteossa. Valiokunta tukee ehdotusta työllisyyttä ja sosiaalipoliittikkaa koskevien indikaattorien liittämisestä talous- ja työllisyyspolitiikan eurooppalaiseen ohjausjaksoon sekä kokonaistaloudellisia tasapainottomuuksia koskevaan tulostauluun taustaindikaattoreiksi. Valiokunta korostaa, että kyseessä on päätöksentekoa tukeva informaatio, jonka pohjalta on mahdollista muodostaa parempi kokonaiskuva jäsenvaltion tilanteesta ja ottaa jäsenvaltion työllisyys- ja sosiaalipoliittinen tilanne huomioon myös talouspoliittisia suosituksia laadittaessa. Valiokunta painottaa kuitenkin, että lisäinformaation hyödyntäminen ei saa johtaa jäsenvaltion toimivallassa olevan työllisyys- ja sosiaalipoliittisen päätäntävalan tosiasialliseen supistumiseen.

Valiokunta pitää tärkeänä sosiaalista vuoropuhelua ja työmarkkinaosapuolten kuulemistä päätöksiä valmisteltaessa niin jäsenvaltioiden

kuin EU:nkin tasolla. Valiokunta korostaa erityisesti työmarkkinajärjestöjen autonomiaa ja sopimusvapautta päätettäessä palkanmuodostuksesta.

Valiokunta pitää päätöksenteon koordinaation parantamista tarpeellisenä ja katsoo, että neuvoston eri kokoonpanojen välistä yhteistyötä tulee tiivistää.

Tiedonannossa on EMU:n tiivistämiseen liittyen ehdotettu etukäteiskoordinaatiota (ns. ex-ante-käsittelyä), johon liittyisi jäsenmaan mahdollisuus saada taloudellista tukea EU:lta sosiaalipoliittisten uudistusten toteuttamiseen. Etukäteiskoordinaatio olisi uusi menettely, jolla komissio voisi puuttua jäsenmaiden sosiaalipoliittisiin uudistuksiin. Valiokunta korostaa pitävänsä tärkeänä sosiaalipoliittikkaa koskevien tietojen vaihtoa ja hyvien käytäntöjen levittämistä jäsenvaltioiden kesken. Valiokunta suhtautuu kuitenkin kriittisesti nyt ehdotettuun etukäteiskoordinaatioon, koska se viivästyttäisi ja vaikeuttaisi muutenkin hankalien ja aikaavievien sosiaalipoliittisten uudistusten toteuttamista.

Talouskriisin vaikutusten arviointi

Talouskriisin seurauksia samoin kuin sen hoitoon tarkoitettujen rakenneuudistusten ja säästötoimien vaikutuksia on selonteossa käsitelty varsin pintapuolisesti ja ohimennen. Kuitenkin kriisin hoitoon liittyneiden toimien on monissa arvioissa katsottu merkinneen kriisimaissa, kuten Kreikassa, Portugalissa ja Espanjassa, perus- ja ihmisoikeusloukkauksia, kansalaisten sosiaalisen turvaverkon purkamista ja työehtosopimusjärjestelmän heikentämistä.

Valiokunta on huolestunut siitä, että viime aikoina talouskriisin ratkaisuvälineet ovat asiantuntijakuulemisen mukaan tuottaneet päätöksiä, joista perus- ja ihmisoikeuksia valvovat elimet, kuten Kansainvälisen työjärjestön ja Euroopan sosiaalisen perusoikeusasiakirjan valvontaelimet sekä CEDAW-komitea, ovat joutuneet toteamaan, että monet toimet ovat olleet ristiriidassa kaikkia jäsenmaita sitovien useiden perusoikeussopimusten kanssa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi vaatii EU:ssa kattavan selvityksen tekemistä talouskriisin hoidon seurauksista, kuten ihmis- ja perusoikeuksien ja työoikeudellisten normien loukkauksista, tasa-arvo- ja työllisyysvaikutuksista sekä vaikutuksista kansanryhmien asemaan, terveys- ja sosiaalipalveluihin samoin kuin sosiaalisen turvattomuuden ja köyhyyden lisääntymiseen. Valiokunta korostaa, että selvityksen pohjalta tulee Suomessa ja koko EU:ssa käydä avoin keskustelu siitä, miten jatkossa voidaan turvata unionin arvojen ja tavoitteiden kunnioittaminen ja yhteisten sääntöjen noudattaminen myös ratkottaessa kriisitilanteita.

Uusi työsuojelustrategia ja työelämän kehittäminen

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että selonteosta puuttuvat konkreettiset tavoitteet ja esitykset työelämän uudistamiseksi ja työsuojelun tehostamiseksi, vaikka työelämän kehittäminen ja työsuojelun tason nostaminen ovat keskeisiä tapoja pidentää työuria ja torjua kestävyysvajetta.

Suomessa tehdään merkittävää tutkimus- ja kehittämistyötä työelämän parantamiseksi. Tämä antaa Suomelle hyvän perustan toimia aktiivisesti ja aloitteellisesti työelämäkysymyksissä ja tuoda esiin keinoja, joilla samanaikaisesti lisätään sekä työhyvinvointia että tuottavuutta.

Työsuojelun korkea taso pidentää osaltaan työntekijöiden työuria ja lisää yritysten tuottavuutta. Euroopan unionin neuvosto hyväksyi 25.6.2007 päätöslauselman, jolla vahvistettiin "Työn laadun ja tuottavuuden parantaminen: yhteisön työterveys- ja työturvallisuusstrategia vuosiksi 2007—2012". Strategiassa asetettiin tavoitteeksi työtapaturmien vähentäminen 25 %:lla strategiakauden aikana. Tärkeitä keinoja tavoitteen saavuttamiseksi ovat lainsäädännön asianmukainen toimeenpano sekä lainsäädännön parantaminen ja yksinkertaistaminen. Kansallisten strategioiden suunnittelu ja toteuttaminen ovat keskeisellä sijalla strategian toimeenpanossa. Viime aikoina on käyty keskustelua tarpeesta saada EU:lle uusi työsuojelustrategia.

gia, mutta päätöstä strategian laatimisesta ei ole tehty.

Valiokunta pitää uutta työsuojelustrategiaa tärkeänä, jotta työsuojelullisia tavoitteita edistetään suunnitelmallisesti niin EU:ssa kuin jäsenmaissakin. Valiokunta pitää välttämättömänä, että Suomi vaikuttaa EU:ssa aktiivisesti uuden työsuojelustrategian aikaansaamiseksi.

Uudella työsuojelustrategialla tulee vastata paitsi ajankohtaisiin työsuojeluongelmiin myös tulevaisuuden haasteisiin ja työhyvinvoinnin kokonaisvaltaiseen kehittämistarpeeseen. Erityistä huomiota tulee kiinnittää psyko-sosiaalisten ongelmien ja tuki- ja liikuntaelinsairauksien ennaltaehkäisyyn, koska ne aiheuttavat niin merkittävän osan työstä poissaoloista ja ennenaikaisista eläkkeistä.

EU:n tavoiteasiakirjoissa työelämän kehittäminen ja työsuojelun parantaminen ovat usein esillä yleisellä tasolla, mutta konkreettisia työolojen uudistusehdotuksia komissio on viime vuosina tehnyt varsin vähän.

Globalisaatio ja EU:n ulkopuolisista maista tuleva kilpailu haastavat Euroopan taloutta ja työllisyyttä. Kilpailu perustuu joskus myös kansainvälisen työjärjestön ILO:n asettamien minimistandardien tai ympäristönormien rikkomiseen taikka alhaisempaan ympäristönsuojelun tasoon.

EU-alueen pitkän aikavälin kilpailukyky, työurien jatkaminen ja sisämarkkinoiden toimivuus edellyttäisivät, että työelämän minimisääntely saataisiin toimimaan koko EU-alueella ja jäsenmaiden välinen kilpailu huonoilla työehdoilla ja -olosuhteilla loppumaan. Valiokunta korostaa tarvetta kehittää eri jäsenmaiden työsuojelu- ja veroviranomaisten yhteistyötä ja pitää tärkeänä tilaajanvastuun toteuttamista ja työsuhteen ehtojen noudattamiseen liittyvän valvonnan tehostamista. Valiokunta painottaa, että EU-säännöksissä tulee turvata jäsenmaille mahdollisuudet tehokkaaseen valvontaan rajat ylittävän harmaan talouden torjumiseksi.

Suomen tasa-arvotavoitteet EU-politiikassa

Selonteossa korostetaan Euroopan unionia arvo-yhteisönä, mikä antaa hyvän pohjan tasa-arvotavoitteiden nostamiselle painokkaasti esiin Suomen EU-politiikassa. Valiokunta pitää tärkeänä, että sukupuolinäkökulma ja naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistäminen näkyvät konkreettisina tavoitteina ja esityksinä toteutettaessa selonteon politiikkalinjauksia ja pantaessa toimeen keskeisiä integraation kehittämishankkeita. Sukupuolinäkökulman tulee olla mukana esimerkiksi työelämää kehitettäessä, ihmis- ja perusoikeuksia turvattaessa sekä päätettäessä EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ja laajentumisesta. Valiokunta korostaa sukupuolivaikutusten arvioinnin tärkeyttä kaikkia EU-hankkeita valmisteltaessa.

Kilpailukyvyn, kasvun ja työllisyyden parantamista ja sosiaalisen Euroopan edistämistä toteutetaan Eurooppa 2020 -strategialla, jossa asetetaan 75 %:n työllisyystavoite sekä naisille että miehille. Talouskriisi ja säästötoimet ovat merkinneet monessa EU-maassa julkisen sektorin työpaikkojen vähentymistä, mikä on vaikuttanut naisten työmarkkina-aseman ja työllisyysasteen heikkenemiseen. Miesten työllisyys on monissa maissa heikentynyt teollisuuden rakennemuutosten seurauksena. Suomessa on tutkimusten mukaan merkittävä määrä parhaassa työiässä olevia naisia siirtynyt pois työmarkkinoilta.

Valiokunta pitää 75 %:n työllisyystavoitteen saavuttamista erittäin tärkeänä paitsi EU:n kilpailukyvyn ja talouskasvun kannalta myös tasa-arvon edistämiseksi ja köyhyyden vähentämiseksi. Valiokunta korostaa, että Suomen tulee toimia johdonmukaisesti ja määrätietoisesti 75 %:n työllisyystavoitteen saavuttamiseksi sekä naisten että miesten osalta niin kotimaassa kuin koko EU:n alueella.

Valiokunta tukee selonteon linjausta kehittää eurooppalaista hyvinvointimallia pohjoismaisen hyvinvointimallin suuntaan ja korostaa sukupuolinäkökulman merkitystä päätettäessä toimista esimerkiksi koulutuksen edistämiseksi ja köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämiseksi. Vahvaa sukupuolinäkökulmaa tarvitaan myös

talouskriisin vaikutusten analysoinnissa ja elvytystoimista päätettäessä.

Valiokunta on valtion vuoden 2014 talousarviosta antamassaan lausunnossa (TyVL 11/2013 vp) pitänyt tärkeänä, että Suomessa ryhdytään välittömästi konkreettisiin toimiin naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen (ns. Istanbulin sopimuksen) ratifiointiedellytysten luomiseksi lisäämällä turvakotipaikkojen määrää. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi vaikuttaa myös EU:ssa aktiivisesti naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi ja Istanbulin sopimuksen ratifioimiseksi kaikissa EU-maissa.

Valiokunta yhtyy selonteon linjaukseen kolmansien maiden demokratia- ja ihmisoikeushityksen merkityksestä päätettäessä yhteistyön syventämisestä niiden kanssa. Valiokunta korostaa naisten aseman parantamista ja syrjinnän

vastaista työtä keskeisenä osana demokratia- ja ihmisoikeuskehitystä ja pitää tärkeänä konkreettisten tasa-arvotavoitteiden asettamista muun muassa neuvoteltaessa unionin laajentumisesta ja kehitysyhteistyöstä.

Valiokunta kannattaa tehokasta järjestelmää, jolla sovitetaan yhteen eri hallinnonalojen näkemyksiä valmisteltaessa Suomen kantaa EU:ssa esillä oleviin kysymyksiin. Erityisen tärkeää tällainen yhteensovitus on tasa-arvokysymyksissä, koska jokaisen ministeriön tulee valtavirtaistamisperiaatteen mukaisesti edistää tasa-arvoa omalla hallinnonalallaan.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 13 päivänä marraskuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tarja Filatov /sd
vpj. Anne-Mari Virolainen /kok
jä. Anna Kontula /vas
Jari Lindström /ps
Eeva-Maria Maijala /kesk
Lea Mäkipää /ps
Merja Mäkisalo-Ropponen /sd

Elisabeth Naucélér /r
Kristiina Salonen /sd
Sari Sarkomaa /kok
Arto Satonen /kok
Mikko Savola /kesk
Eero Suutari /kok
vjäs. Laila Koskela /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ritva Bäckström.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Valtioneuvoston selonteossa käsitellään Euroopan integraation hyötyjä ja haasteita. Samaten selonteossa sekä esitetään Suomen EU-politiikan peruslinja toimintasektoreittain että tuodaan esiin muutoinkin maamme tavoitteet muiden muassa niin talous- ja rahaliiton, kilpailukyvyn, kasvun kuin työllisyyden sekä sosiaalisen ulottuvuuden osalta. Suomen nykyisellä hallituksella on pitkälti samat EU-politiikan tavoitteet esillä kuin komissiollakin. On kuitenkin syytä muistaa, että kaiken tämän sumuverhon taakse kätkeytyy suuria kokonaisuuksia sekä isompia asioita kuten syvempi EU:n kehittäminen liittovaltion suuntaan. Tämä on kehitys, jota perussuomalaiset eivät voi hyväksyä.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää sinänsä hyvänä sitä, että pyritään luomaan uusia työpaikkoja sekä vakautta maahamme. Tätä ei kuitenkaan pidä tehdä hinnalla millä hyvänsä eikä etenäkään kansalaisten kustannuksella. Nyt maamme istuva hallitus on toiminut juuri näin, kun se on ollut suomalaisten veronmaksajien rahoilla pelastamassa ulkomaalaisia pankkeja eurokriisissä. Perussuomalaisten valiokuntaryhmän mielestä hallitus on tehnyt epäisänmaallista sekä haitallista politiikkaa toimillaan maaillemme olemalla mukana kriisipakettien lähettämisessä unionin eri kriisimaille.

Toisin kuin hallitus väittää näillä toimenpiteillä ei ole voitu turvata maassamme esimerkiksi kansalaistemme hyvinvointia eikä työllisyyttä. Valiokuntaryhmämme näkee, että asiassa on käynyt aivan päinvastoin. Perussuomalaisten mielestä näissä tukipaketeissa mukana oleminen on omalta osaltaan maksanut maallemme sen, että Suomessa on ajettu alas teollisuutta, terveydenhoitoa sekä muita keskeisiä palveluja sekä turvallisuuden puolella että kuntapuolellakin. Hallituksen ajamassa syvenevän integraation linjassa on myös se uhkatekijä, että työelämä- ja

sosiaalipolitiikan toimintasektorit harmonisoidaan EU-tason, usein pakottavalla lainsäädännöllä. Komission tiedonannossa (E 126/2013 vp) kerrotaan: "Vaikka työllisyys- ja hyvinvointijärjestelmät kuuluvat ensisijaisesti jäsenvaltioiden vastuulle, aidon talous- ja rahaliiton, jolla on sosiaalinen ulottuvuus, aikaansaaminen edellyttää työllisyys- ja sosiaalipoliittisten välineiden ja mekanismien kehittämistä tai lujittamista nykyisen ohjausjärjestelmän puitteissa." Tätä kehitystä emme voi kannattaa!

Lisäksi tiedonannossa todetaan mm. seuraavaa: "Komission hahmotelmassa tiiviin ja aidon talous- ja rahaliiton luomiseksi esitetään kokonaisnäkemys, jonka avulla voidaan luoda rahoitusjärjestelmän, finanssipolitiikan, talouden ja politiikan aloille vahva ja vakaa rakenne. Hahmotelma on myös EMU:n sosiaalisen ulottuvuuden kannalta tärkeä."

Lopuksi lainaus edelleen komission tiedonannosta liittyen mahdollisiin korvausjärjestelmiin, kuten vaikkapa työttömyyskorvausjärjestelmä: "Järjestelmissä olisi vältettävä "pysyviä siirtoja" maiden välillä. Ne olisi toisin sanoen suunniteltava niin, ettei mikään yksittäinen maa ole liian pitkään nettohäviöjä tai -voittaja." Suomi on ollut lähes koko EU-jäsenyytensä aikana nettomaksaja, ja epäilemme, ettei siihen tule muutosta näillä sinällään hyvillä tavoitteilla.

Rahoitus- ja palkkapuolella perussuomalaiset eivät kannata ns. EU-tason peruspalkkaa, sillä Euroopan maiden palkkatasot ja järjestelmät ovat hyvin erilaisia ja poikkeavat toisistaan. Tästä johtuen palkkatasa-arvoa maassamme tulee kehittää aktiivisesti muilla toimilla.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 13 päivänä marraskuuta 2013

Jari Lindström /ps
Laila Koskela /ps
Lea Mäkipää /ps